

М. Старицький – режисер музично-драматичних вистав (1885–1891 рр.)

Л. Й. Кохан

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, м. Харків, Україна
Corresponding author. E-mail: kokhan.luda@gmail.com

Paper received 19.02.18; Accepted for publication 23.02.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2018-156VI26-02>

Анотація Проаналізовано діяльність М. Старицького як режисера-постановника музично-драматичних вистав протягом 1885–1891 рр. Визначено естетичні засади його режисерської діяльності: правдивість, етнографічна й побутова достовірність у відтворенні на сцені картин народного життя; увага до художнього оформлення спектаклю; вагома роль хору й оркестру у створенні театрального дійства; досконалі масові сцени; реалістична акторська гра. Підтверджено, що театр М. Старицького функціонував як музично-драматичний.

Ключові слова: театр М. Старицького, режисер-постановник, музично-драматичні вистави, художнє оформлення, акторська гра, оркестр, хор.

Вступ. М. Старицький – визначна особистість в історії України; він працював у різних царинах національної культури та мистецтва, тому його діяльність привертала погляди багатьох науковців, зокрема, передусім літературознавців. Що ж до його багатогранної театральної діяльності як драматурга, режисера, антрепренера, то до останнього часу вона не мала належної уваги, зокрема, досі немає ґрунтовної розробки, присвяченої дослідженню плідної творчої праці М. Старицького як режисера-постановника музично-драматичних вистав. Цим і зумовлена актуальність та вибір теми дослідження.

Стислий огляд публікацій за темою. Різні аспекти історії українського музично-драматичного театру, проблеми становлення українського професійного театру у другій половині XIX ст. висвітлювались у ґрунтовних працях таких музикологів і театрознавців, як Д. Антонович [1], Л. Архимович [2], М. Загайкевич [3], О. Ізваріна [5], Ю. Станішевський [10]. Останнім часом з'явилися наукові розвідки, присвячені театральній діяльності М. Старицького, це, зокрема, статті П. Кравчука [6], А. Лягуценка [7], Р. Пилипчука [9], О. Шубравської [15] та ін. Проте його музично-драматичній режисурі не приділено тієї уваги, на яку вона заслуговує.

Мета: на підставі аналізу роботи М. Старицького над постановкою театральних вистав протягом 1885–1891 рр. визначити естетичні засади його режисерської діяльності й підтвердити, що український театр М. Старицького функціонував як музично-драматичний.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження служили переважно спогади самого М. Старицького, близьких до нього людей та учасників його театральної трупи.

У дослідженні було застосовано загальнонаукові методи пізнання – аналіз, синтез, узагальнення, що дозволило опрацювати значний обсяг матеріалу, зробити теоретичні висновки. Використання методологічних принципів об'єктивності, історизму й системності уможливило проведення аналізу історичних процесів у всій їх суперечливості й багатоманітності з урахуванням різних поглядів на ті чи інші проблеми. Застосування міждисциплінарного підходу дало змогу залучити результати наукових досліджень з історії театру, історії музики, мистецтвознавства.

Результати та їх обговорення. У квітні 1885 року стався важливий поворот у житті М. Старицького: так звана «трупа корифеїв», очолювана М. Старицьким (директор) та М. Кропивницьким (художній керівник) від серпня 1883 року до лютого 1885 року, розкололася надвоє. Разом із М. Кропивницьким пішли першорядні актори («примачі», як назвав їх М. Старицький) – М. Садовський, М. Заньковецька, П. Саксаганський, М. Садовська-Барілотті та ін. А переважно молоді актори, які до того були на других ролях («малеча», за його ж словами): Є. Боярська, Л. Манько, В. Грицай, О. Вірина, М. Маньківська, Ю. Косиненко та ін. – залишилися із М. Старицьким. Ось як він пише про ті події: «Коли моя калитка зробилася порожньою, тоді Кропивницький зложив товариство, а мене лишив з малечею без шага та з наболілим серцем... І я повітаки справу і спорудив трупу, яка борикалась і в Петербурзі, і в Москві з примачами...» [12, с. 486]. З'ясування причин того розколу може стати темою окремої наукової розвідки, ми ж лише констатуємо історичний факт: від квітня 1885 року М. Старицький став на чолі власної трупи, де він узяв на себе функції і директора, і художнього керівника, і режисера.

З метою зміцнення акторського складу й підсилення вокальної частини невдовзі до трупи М. Старицького було запрошено Н. Зикову, О. Зініну, Ц. Орлика, а протягом наступних двох років (до 1887 року) йому вдалося зібрати достойний колектив виконавців, що мав такий склад: 61 актор, 65 хористів, 32 музиканти оркестру.

Ставши на чолі трупи, що складалася переважно з молодих акторів, М. П. Старицький змушений був вирішувати багато досить різнопланових завдань, аби діяльність його театру була успішною як у творчому, так і у фінансовому аспектах. І в тому, що ця малодосвідчена трупа зуміла на рівних змагатися з більш «потужними» колективами акторів-корифеїв, а в чомусь навіть перевищувати їх, є безперечна заслуга М. Старицького-антрепренера та М. Старицького-режисера. Як наголошує І. О. Мар'яненко, у цей період Михайло Петрович «...завзято працював і показав себе прекрасним режисером» [8, с. 126].

М. Старицький виявився неабияким майстром створення яскравих, гармонійних, достовірних і водночас зрозумілих спектаклів. Ще беручи участь у підготовці аматорських вистав у 1870-ті рр., він прагнув забезпечити побутову й етнографічну правдивість

відтворюваних на сцені подій. Таких самих принципів він дотримувався і в подальшій режисерській діяльності. За спогадами Людмили Старицької-Черняхівської: «...українська сцена давала правдиве, реальне життя. ...як писали критики московські про українські вистави: «положительно, когда у них подымается занавес, со сцены несется запах свежеспеченного ржаного хлеба». Так вражав глядачів художній реалізм обстановки» [11, с. 682].

Про іншу важливу рису М. Старицького-режисера згадує С. Тобілевич: він «...був великий естет і душа його тягнулася до краси, навіть у дрібницях» [13, с. 202]. І справді, у підготовці вистави для нього важливою була кожна деталь і в художньому оформленні сцени, і в музиці та співах, і, звичайно ж, в акторській грі, бо він розумів, що тільки гармонійне поєднання усіх складових дозволить створити гармонійне театральне дійство. Так, М. Старицький був переконаний, що відповідне художнє оформлення підсилює загальне враження від вистави. Наприклад, романтичне піднесення історико-героїчної драми «Юрко Довбиш» підкреслювалось величними картинами карпатських гірських краєвидів тощо. С. Тобілевич зазначала: «Як автор і режисер вистав, він дбав про те, щоб <...> створити художні декорації, які б давали змогу персонажам діяти на тлі мальовничих куточків природи» [13, с. 202]. Тож у театрі М. Старицького до кожної вистави робили окремі декорації, чого на той час не могла собі дозволити жодна театральна установа.

Вагоме місце в підготовці вистав відводилось музичній частині. Про це, зокрема, свідчить наведений вище склад трупі М. Старицького на середину 1887 року: 65 співаків хору і 32 музиканти оркестру, тоді як акторів було 61! Тобто, музична частина трупі в півтора рази перевищувала акторську. І, як бачимо, хор був найбільшим і чисельно дорівнював хоровому складові сучасних оперних театрів. М. Старицький завжди вбачав у хоровій музиці важливий естетичний фактор, що забезпечував успіх спектаклів. Готуючи трупі до відповідальних гастролей, він велику увагу приділяв комплектуванню хору та підвищенню його виконавського рівня. Як і раніше, до вдосконалення співочої майстерності хористів театру долучався М. Лисенко, особливо якщо готувались до показу опери, оперети чи драми з його музикою («Чорноморці», «Утоплена», «Ніч під Івана Купала», «Різдвяна ніч», «Ой не ходи Грицю...»).

Приміром, однією з найяскравіших вистав, вирішених у музично-драматичному ключі, стала п'єса «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», написана за мотивом відомої української пісні М. Старицьким з музикою М. Лисенка. Драматург жанр свого твору визначив як «народна драма з музикою, співами та танцями». І справді, в цьому спектаклі було сконцентровано найтипівіші ознаки української музичної драматургії: народнопісенна основа мелодики вистави; правдивість у відтворенні картин життя і побуту, народних обрядів і звичаїв; органічне вилетнення музичних елементів у драматургічну тканину п'єси. Як слушно зазначає О. Шубравська, художні переваги драми «Ой не ходи Грицю...» виявляються вже на рівні літературного твору: «... М. Старицький зловив у народних обрядах, звичаях, піснях високу поезію, і це дало мо-

жливість створити цікаву п'єсу на основі мотиву пісні» [15, с. 58]. Під його ж майстерною рукою режисера-постановника ця драма виросла до високохудожньої вистави, яка зачаровувала глядача вдалими декораціями, вправними танцями, співами, мальовничістю, емоціональністю виконання, чудовим звучанням оркестру та голосів. «Створювалась ілюзія, ніби на сцені виступають не актори, співаки, танцюристи, а живуть справжнім життям дійові особи з їх душевними переживаннями, святковими обрядами, піснями, танцями, з щоденними клопотами та розмовами» [14, с. 212–213]. І хоча О. Шубравська зауважує, що в п'єсі має місце «певне надуживання фольклорно-етнографічними картинками, які подекуди уповільнюють дію, пригашають активність героїв» [15, с. 59], проте сама ж вона й виправдовує таке «надуживання» тим, що зображувані події відбуваються у святкові дні, і тому для правдивого їх відтворення без пісень не обійтись: «Такі пісні, як «Ой у лузі та і при березі», «Як пішла я по суниці у ліс», що їх виконують у першому випадку родич Грицька Хома і хор парубків, а в другому – сестра Грицька Дарина і хор дівчат, також не мають безпосереднього стосунку до розгортання сюжету, однак вони – складова духовної атмосфери молоді під час дозвілля» [15, с. 59].

Таким чином, великий зспіваний хор і професійний оркестр входили до складу трупі М. Старицького, що забезпечувало постановку музично-драматичних вистав на високому мистецькому рівні.

У вже згаданій виставі «Ой не ходи Грицю...» яскраво виявилась ще одна риса творчого почерку М. Старицького-режисера – його вміння талановито поєднувати мистецьку вишуканість з життєвою простотою. Як згодом зазначала С. Тобілевич, «Очі глядачів милувалися дуже красиво розташованими по сцені групами дівчат і хлопців, які співали й танцювали. Михайло Петрович любив на сцені показувати особливості українського побуту, бо в ньому дійсно було багато "мальовничого-гарного"» [13, с. 202].

Важлива особливість режисерського методу М. Старицького – вміння створювати неперевершені масові сцени завдяки «зіграному» акторському ансамблю. Кожен із учасників масової сцени знав своє місце і свою роль: парубки залицалися до дівчат, пригощали їх ласощами, сміялися, розмовляли, шепотіли або займалися звичними сільськими справами. «Виконуючи пісні, вони об'єднувались у мальовничі невимушені групи і виявляли не лише свіжість і милозвучність голосів, ... а й ті почуття, настрої, переживання, якими наповнена пісня. ...Танцюючи, виконавці не забували, що вони є лише складовою частиною одного цілого» [14, с. 217–218].

Для того щоб створити цілісне драматургічне дійство, необхідна була щоденна копітка праця. Цікаві свідчення про роботу М. Старицького як режисера-постановника знаходимо в спогадах актриси О. Зініної: спочатку Михайло Петрович готував докладний план вистави, а потім починав роботу з акторами: сам читав п'єсу, далі «пояснював усі характери дійових осіб, суть конфлікту, ідею <...> Коли приступали до репетиції, Михайло Петрович сідав за стіл і клав перед собою свою книжечку, – в ній були намальовані всі мізансцени, і всі ми мусили пильно

пам'ятати свої місця» [4, с. 26]. І далі акторка продовжує: «Коли дивишся, було, на спектакль з публіки, весь рух на сцені здавався таким простим, натуральним, а досягалась ця натуральність довгою роботою. Щодо ролей, то Михайло Петрович студіював їх з нами. Кожне слово, кожен жест показував він так яскраво... Він завжди казав нам: "Живіть на сцені! Живіть! Забудьте, що це сцена, а думайте, почувайте, що все це коїться з вами в житті"» [4, с. 26].

Важливо, що в театрі М. Старицького манера акторського виконання української музичної драматургії відрізнялась від традиційної для того часу «штукарської», мелодраматичної гри, що мала місце в оперетах, водевілях та музичних комедіях. Приміром, Людмила Старицька-Черняхівська згадує: «...Москва і Петербург, при звичаєні вже до найкращих театральних вистав, зачаровані були українським театром. Життя било з нього живим джерелом. Воно визначалося і в талановитій грі артистів, і в п'єсах, які виконували вони, і взагалі у всім тим, що зветься словом «постановка»...» [11, с. 682]. І далі вона ж наводить слова рецензента «Русских Ведомостей»: «Прекрасно срепетованные, заботливо поставленные и характерно без всякой шаржировки исполняемые пьесы производят на зрителей очень хорошее впечатление» [11, с. 682]. Отже, манера виконання українських акторів приємно вражала навіть при звичаєних до найкращих європейських вистав столичних глядачів, бо відзначалася простою й правдивістю. І в цьому теж неабияка заслуга М. Старицького-режисера, що був послідовним противником «штукарства» і «трюкачества», особливо характерних для виконавців ролей у комедіях.

Отже, до здобутків М. Старицького як режисера слід віднести підвищення акторської виконавської культури. Крім того, на переконання П. Кравчука, заслуга М. Старицького-режисера в тому, що «з ви-

стави він умів створити захоплююче і правдиве сценічне дійство <...> Особливе розуміння М. Старицьким театральності в спектаклі давало йому можливість бути дієвим у розгортанні сюжету і сценічно-ефектним у засобах художнього оформлення вистави» [6, с. 212].

Таким чином, трупа М. Старицького була тією творчою лабораторією, у якій збагачувалось та вдосконалювалось українське акторське та режисерське мистецтво, передусім у постановці музично-драматичних вистав.

І показовий факт: порівнюючи трупи М. Кропивницького та М. Старицького, які одночасно прибули на гастролі до Петербурга, місцеві критики у своїх рецензіях наголошували, що театр М. Старицького є неперевершеним у виконанні музичних творів: «І якщо трупа Кропивницького полонила глядача «Наймичкою» та «Глитаєм», трупа Старицького не мала рівних у виставах «Утоплена» або «Ніч під Івана Купала»...» [14, с. 145]. Це є ще одним підтвердженням того, що театр М. Старицького функціонував саме як музично-драматичний.

Висновки. На підставі аналізу роботи М. Старицького як режисера-постановника музично-драматичних вистав протягом 1885–1891 рр. визначено такі особливості його творчого методу й естетичні засади режисерської діяльності: правдивість, етнографічна й побутова достовірність у відтворенні картин народного життя на сцені; увага до художнього оформлення спектаклю; поєднання мистецької вишуканості з життєвою простою; вагома роль хору й оркестру у створенні цілісного театального дійства; ретельно продумані й відпрацьовані масові сцени; реалістична манера акторської гри у музично-драматичних виставах. Підтверджено, що український театр М. Старицького функціонував як музично-драматичний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Д. Триста років українського театру. 1619–1919 / Дмитро Антонович. – Київ : ВІП, 2003. – 418 с.
2. Архимович Л. Українська класична опера : історичний нарис / Л. Архимович. – Київ : Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1956. – 319 с.
3. Загайкевич М. П. Українська музична культура / М. П. Загайкевич // Історія української культури: у 5 т. – Київ : Наук. думка, 2005. – Кн. 2, т. 4. – С. 207–284.
4. Зініна О. Два слова / О. Зініна // Театр. – Київ, 1940. – № 11. – С. 26.
5. Изваріна О. М. Українське оперне мистецтво в історії національної художньої культури другої половини XIX – першої третини XX століття : монографія / Олена Миколаївна Изваріна. – Київ : НАКККіМ, 2011. – 236 с.
6. Кравчук П. Михайло Старицький – режисер / Петро Кравчук // Наук. вісник: зб. наук. праць / М-во культури України; Київ. нац. ун-т театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого. – Київ, 2012. – С. 195–216.
7. Лягушенко А. Михайло Старицький – видатний організатор театральної справи / Андрій Лягушенко // Науковий вісник / Київ. нац. ун-т театру, кіно і телебачення. – Київ, 2012. – Вип. 10. – С. 217–225.
8. Мар'яненко І. О. Минуле українського театру : зустрічі, творча праця / І. О. Мар'яненко. – Київ : Мистецтво, 1951. – 240 с.
9. Пилипчук Р. Михайло Старицький – театральний діяч: стан і перспективи вивчення / Р. Пилипчук // М. Старицький: творче обличчя і місце в національній культурі : тези доповідей і повідомлень наук. конф., (Київ, 17–18 грудня 1990 р.). – Київ, 1990. – С. 67–69.
10. Станішевський Ю. Український театр кінця XIX – початку XX століть: проблеми синтетичної природи і становлення національного режисерського мистецтва / Юрій Станішевський // Нариси з історії театального мистецтва України XX століття / Ін-т проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; редкол.: В. Сидоренко (голова) [та ін.]. – Київ : Інтертехнологія, 2006. – С. 11–80.
11. Старицька-Черняхівська Л. М. Двадцять п'ять років українського театру (Спогади та думки) / Людмила Старицька-Черняхівська // Старицька-Черняхівська Л. Вибрані твори. Драматичні твори. Проза. Поезія. Мемуари. – Київ : Наук. думка, 2000. – С. 630–740.
12. Старицький М. Твори : у 8 т. / М. Старицький. – Київ: Дніпро, 1965. – Т. 8. – 751 с.
13. Тобілевич С. Мої стежки і зустрічі / Софія Тобілевич. – Київ : Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1957. – 476 с.
14. Український драматичний театр: Нариси історії : в 2 т. / Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР. – Київ : Наук. думка, 1967. – Т. 1: Дожовтневий період. – 519 с.
15. Шубравська О. Ідейно-естетичні функції пісні в п'єсах М. П. Старицького / О. В. Шубравська // Нар. творчість та етнографія. – 1990. – № 6. – С. 55–62.

REFERENCES

1. Antonovych D. (2003). Trysta rokiv ukrainskoho teatru. 1619–1919 [Three hundred years of the Ukrainian theatre]. – Kyiv: VIP, 418.
2. Arkhymovych L. (1956). Ukrainska klasyczna opera : istorichni narys [Ukrainian classical opera: historical essay]. Kyiv : Derzh. vyd-vo obrazotvorchoho mystetstva i muzychnoi literatury, 319.
3. Zahaikevych M. P. (2005). Ukrainska muzychna kultura. Istoriia ukrainskoi kultury: u 5 t. [Ukrainian music culture. History of Ukrainian culture: in 5 volumes]. Kyiv: Nauk. dumka, 2, 4. pp. 207–284.
4. Zinina O. (1940). Dva slova. Teatr. [Two words. Theatre]. Kyiv, 11, p. 26.
5. Izvarina O. M. (2011). Ukrainske operne mystetstvo v istorii natsionalnoi khudozhnoi kultury druhoi polovyny XIX – pershoi tretyny XX stolittia: monohrafiia [Ukrainian opera art in the history of national artistic culture of the second half of the nineteenth – first third of the twentieth century: monograph]. Kyiv : NAKKKiM, 236.
6. Kravchuk P. (2012). Mykhailo Starytskyi – rezhysler [Mikhail Staritsky – director]. Nauk. visnyk: zb. nauk. prats [Scientific herald: collection of scientific works]. M-vo kultury Ukrainy; Kyiv. nats. un-t teatru, kino i telebachennia im. I. K. Karpenka-Karoho [Ministry of Culture of Ukraine; I.K. Karpenko-Kary Kyiv National University of Theater, Cinema and Television]. Kyiv, pp. 195–216.
7. Liahushchenko A. (2012). Mykhailo Starytskyi – vydatnyi orhanizator teatralnoi spravy [Mikhailo Staritsky – prominent organizer of theatrical business]. Naukovyi visnyk [Scientific herald] Kyiv National University of Theater, Cinema and Television. Kyiv, 10, pp. 217–225.
8. Marianenko I. O. (1951). Mynule ukrainskoho teatru : zustrichi, tvorcha pratsia [Past of the Ukrainian Theater: Meetings, Creative Work]. Kyiv: Mystetstvo, 240.
9. Pylypchuk R. (1990). Mykhailo Starytskyi – teatralnyi diiach: stan i perspektyvy vyvchennia [Mikhailo Staritsky – the theater figure: the state and prospects of study]. M. Starytskyi: tvorche oblychchia i mistse v natsionalnii kulturi : tezy dopovidnei i povidomlen nauk. konf., (Kyiv, 17–18 hrudnia 1990 r.). [M. Staritsky: creative person and place in national culture: theses of reports and reports of scientific conferences (Kyiv, December 17-18, 1990)]. Kyiv, pp. 67–69.
10. Stanishkevych Yu. (2006). Ukrainskyi teatr kintsia XIX – pochatku XX stolit: problemy syntetychnoi pryrody i stanovlennia natsionalnoho rezhyserskoho mystetstva [Ukrainian Theater of the end of the nineteenth – early twentieth centuries: problems of synthetic nature and the formation of national directorial art]. Narysy z istorii teatralnoho mystetstva Ukrainy XX stolittia [Essays on the history of theater art of Ukraine of the twentieth century]. In-t problem suchasnoho mystetstva Akademii mystetstv Ukrainy [Institute of contemporary art of the Academy of arts of Ukraine]. Kyiv, Intertekhnolohiia, pp. 11–80.
11. Starytska-Cherniakhivska L. M. (2000). Dvadsiat piat rokiv ukrainskoho teatru (Spohady ta dumky) [Twenty-five years of the Ukrainian theater (memoirs and thoughts)]. Vybrani tvory. Dramatychni tvory. Proza. Poeziia. Memuary [Selected Works. Dramatic works. Prose. Poetry. Memoirs]. Kyiv: Nauk. dumka, pp. 630–740.
12. Starytskyi M. (1965). Tvory: u 8 t. [Works: in 8 volumes]. Kyiv: Dnipro, 8, 751.
13. Tobilevych S. (1957). Moi stezhky i zustrichi [My paths and meetings]. Kyiv : Derzh. vyd-vo obrazotvorchoho mystetstva i muzychnoi literatury URSR, 476.
14. Ukrainskyi dramatychnyi teatr: narysy istorii : v 2 t. [Ukrainian drama theatre: essays on history: 2 volumes] (1967). Instytut mystetstvoznavstva, folkloru ta etnografii im. M. T. Rylskoho AN URSR [M. T. Rylsky Institute of art studies, folklore and ethnography of Academy of Sciences of the URSR]. Kyiv, Nauk. dumka, 1: Dozhovtnevyi period [Pre-October period]. 519.
15. Shubravska O. (1990). Ideino-estetychni funktsii pisni v piesakh M. P. Starytskoho [The ideological and aesthetic functions of the song in the plays by M. P. Staritskyi]. Nar. tvorchist ta etnografiia [Folk creativity and ethnography]. 6. pp. 55–62.

M. Starytskyi – a director of musical and drama performances (1885–1891)

L. Y. Kokhan

Abstract. The research analyzes the work of M. Starytskyi as the director of the musical drama performances during the years 1885–1891. It determines the aesthetic principles of his directing activity: truthfulness, ethnographic and household authenticity in reproducing on the stage of paintings of folk life; attention to the artistic design of the play; The role of the choir and orchestra plays a significant role in creating a theatrical performance; perfect mass scenes; realistic acting. It confirms that M. Starytskyi's theater functioned as a musical-dramatic one.

Keywords: M. Starytskyi's theater, director, musical and drama performances, artistic design, acting, orchestra, choir.

М. Старицкий – режиссер музыкально-драматических спектаклей (1885–1891 гг.)

Л. И. Кохан

Аннотация. Проанализирована деятельность М. Старицкого как режиссера-постановщика музыкально-драматических спектаклей в 1885–1891 гг. Определены эстетические основы его режиссуры: этнографическая и бытовая достоверность в воссоздании на сцене картин народной жизни; внимание к художественному оформлению спектаклей; весомая роль хора и оркестра в создании театрального действия; совершенные массовые сцены; реалистичная актерская игра. Подтверждено, что театр М. Старицкого функционировал как музыкально-драматический.

Ключевые слова: театр М. Старицкого, режиссер-постановщик, музыкально-драматические спектакли, художественное оформление, актерская игра, оркестр, хор.